

Májusi haló aranyat ér

Igen változékony, gyakori frontátvonulásokkal tarkított, csapadékos, egy cseppet sem unalmas májust kaptunk idén. Éjszakai észlelésekre nem nagyon nyílt lehetőség, ha nappal derús is volt, éjjelre az esetek nagy részében beborult az ég. Annál izgalmasabbak voltak az egyre hosszabb (csillagászszemmel zavaróan hosszúra nyúlt) nappalok! Mielőtt belevágnánk tortánk májusi szeletébe, néhány megkésve érkezett korábbi észlelést kell ismertessünk.

Elsőként Hérics Dávid egyházasrádóci észlelőnk varázslatosan szép pollenkoszorúját kell említenem. Bátran ki merem jelenteni, hogy a hazánkban valaha fotózott leglátványosabb pollenkoszorút örököltette meg Dávid szinte véletlenül, hiszen felhőfotózás közben vette észre. A kép március 8-án született, s valószínűleg az ekkor hirtelen virágzásnak indult mogyorók pollenje hozta létre. Ezekben a napokban többen is észleltünk pollenkoszorút, azonban Dávidé nagyságrenddel látványosabb bármelyikünk akkori felvételénél. A foton megfigyelhető, hogy a pollenkoszorú nem feltétlenül szabályos kör, sőt, sok esetben a szabályostól eltérő alakja az ékes bizonyíték arra, hogy pollen szemcsék hozták létre. A mogyoró pollenje kissé háromszögletes, de kerekded alakú szemcse, ennek köszönhetően a koszorú enyhén elnyúlt alakú. Más országokban, ahol pl. nagy kiterjedésű fenyvesek vannak, fenyővirágzáskor jellemző a pollenkoszorú, a fenyő esetében szinte szögletes lesz a színes fénygyűrűk sora (pl. <http://atoptics.co.uk/fz908.htm>), mivel a fenyőpollen alakja szabálytalan, s három kitérkedésből áll. Ami az allergiásoknak szenvedés, az a légköroptikusoknak gyönyörűség! Dávid felvételén a Napot egy villanypóznával takarta ki, a pózna tetején lévő pókháló is beleszállnak kissé a képbe. Klajnik Krisztián április 8-án szép, erős színű melléknapokat fotózott, majd 19-én ismét, ez utóbbi esetben

Hérics Dávid március 8-i pollenkoszorú-felvétele

egy kondenzcsík darabja volt a létrehozó közeg.

A másik korábbi észlelés, amit feltétlenül említenem kell, április 9-én született, Hegyi Imre fotózott gyönyörű Tyndall-sugarakat Dunaharasztiiban, képe bevezetés is az egyik leglátványosabb nyári jelenségbe. A gomolyfelhők nyári égre jellemző megjelenését gyakran kísérik igen látványos sugarak, főként magányos felhők esetén, a felhő kitérkedései gyakorlatilag árnyékokat vetnek az égen szórt fényre. A leglátványosabbak persze napkelte vagy alkonyat idején, ami-

Rosenberg Róbert igen ötletesen egy tőfürtös gyöngyikével fedte el a vakító napkorongot, miközben a 22 fokos halót fotózta április 27-én

Hegyi Imre Dunaharaszti-ban fotózta ezt a csodaszép, legyező alakban szétnyúló krepuszkuláris sugár-csokrot május 21-én

kor krepuszkuláris (alkonyati) sugár névvel illetjük őket. Ezek néha akkor is látszanak, ha a Nap már jócskán lenyugodott, de tőlünk néhány száz kilométerre hegycsúcsok (házainkból jellemzően a Bajor-Alpok), vagy távoli zivatarfelhők vetnek árnyékot az égre. Ha ilyet látunk, mindig forduljunk meg 180 fokkal, és ellenőrizzük, hogy a szemközi égrészen nincsen-e antikrepuszkuláris sugár! Természetesen, ha holdfénynél vannak gomolyfelhők, akkor is kialakulhatnak a sugarak, ám nyilván kevésbé észlelhetőek, fotókon azonban szépen megjeleníthető a jelenség.

Rosenberg Róbert is kissé késve küldte áprilisi észleléseit: 4-én irizáló felhőn kialakult Tyndall-sugarakat, 11-én szép erős színű 22 fokos halót, 12-én igen élénk színekben irizáló felhőt, 24-én gyönyörű fényes és erős színű melléknapot. 25-én a Hold-Szaturusz együttállást az ekkor már homokkal telítődő égen, így a Hold közvetlen közelében álló

Spica egyszerűen nem látszott. 26-án napnyugtakor zöld perem látszott a napkorong felső szegélyén, 27-én pedig ismét egy szép 22 fokos naphalót örökített meg, napkitaroként egy tő fűtös gyöngyikét használva, irigylésre méltó fantáziáról (és tinédzsereket idéző hajlékonyságról) téve tanúbizonyságot! Tessék példát venni róla, kihasználni a terep esztétikus, érdekes tárgyainak jelenlétét, ha ki kell takarni a napot!

Jöjjön akkor a május, kezdésnek egy kis Afrika... Már április utolsó napjaiban szivárgott a délies légáramlatokkal némi sahara-i por hazánk fölé, ám május elsejére teljessé vált „égi sivatagunk”. Rendkívül nagy mennyiségű homok sodródott fölénk! Szerencsére nem tartott sokáig az égtelenség, egy front csapadékával kimosódott s néhány nap múlva már tisztaság uralkodott. Ezen jó átlátszóságnak köszönhetően Szabó Szabolcs Szolnok közeléből, talajszintről (!) a Kékes-tető tévétornyát fotózta, valamint a

napnyugtát egy kis zöld fényvel. Az egyre torzuló napkorong előtt mindeközben két repülőgép is áthaladt! Ez lehetett a légi irányító és a pilóták ajándéka a szorgalmas észlelők számára.

Májusban szerencsére akadtak már halójelenségek is, amiket szorgalmas észlelőink le is jegyeztek. Elsején Kósa-Kiss Attila látott Nagyszalontáról fényes bal oldali melléknapot, másnap élénk felső érintő ívet, kissé később 22 fokos halót, majd ezek kombinációjaként igen fényes, színes körülírt halót észlelt. Május 4-én Rosenberg Róbert örökített meg 22 fokos halót, ezúttal egy kis kerti tó vizében tükröződve. Ugye látjuk, hogy ismét belevitte a fantáziáját is a képbe? A vízben tükröződő optikai jelenségek részint igen hasznosak is lehetnek, ugyanis a vízfelület gyakorlatilag polárszűrőként viselkedik, s így azok a jelenségek, amelyek erősen poláros fényűek, még kontrasztosabbá is válnak a vízben figyelve őket! Május 5-én többfelé volt haló, így Kósa-Kiss Attila 22 fokos, Bíró Zsófia pedig igen fényes és élénk színű felső érintőről számolt be. Május 6-án Rosenberg Róbert csodaszép, egy felhő résein lefelé kinyúló Tyndall-sugarakat örökített meg, Kósa-Kiss Attilánál pedig látványos komplex haló volt, 22 fokos haló, igen fényes felső érintő és halvány zenit-körülí ív megjelenésével. Ugyanő 7-én a 22 fokos haló alsó részét látta, igaz, ez csak 10 percen át volt megfigyelhető, majd 10-én reggel melléknapot észlelt, amelyet 22 fokos haló felső ívrészlete követett. A változékony időjárásnak, a gyorsan változó felhőzetnek köszönhetően láthatta Attila a jelenségeket ilyen sorozatban.

Rosenberg Róbert Adonyból május 13-án szép színes 22 fokos halót örökített meg, Bíró Zsófia a budapesti égen átúszó gomolyok közt kibukkanó fátvolfelhőkön rendkívül fényes és színes 22 fokos halót észlelt (erről remek videó is készült: http://youtu.be/8k0nR_n3VJY), ami gyakorlatilag egész nap látszott, amint megnyíltak kissé a gomolyok. Szöllösi Attila Érden figyelte meg a jelenséget, ő is megjegyezte, hogy a gomolyok résein lehetett látni az igen fényes

halót. A következő alkalom 16-án adódott, Kósa-Kiss Attila a 22 fokos haló felső részét látta, igen erős, fénylő színekkel, Rosenberg Róbert igen kevésbé fényesen, de teljes gyűrűvel jelent meg a 22 fokos haló, a rovatvezetőnek csak egy melléknap jutott. Ugyanezen a napon Fritz Norbert Zombán látott 22 fokos naphalót. Kósa-Kiss Attila 17-én repetázott a halórészletből, majd 21-én ismételt, de ekkor már a teljes körívet megfigyelhette. 22-én teljes 22 fokos holdhalót látott, 25-én pedig ismét a Nap körül jelent meg a 22 fokos gyűrű. 26-án és 29-én pedig Rosenberg Róbert észlelt 22 fokos naphalót, az utóbbi esetben egy, a gyűrűt átszelő kondenzcsík is árnyékot vetett. Bíró Zsófia délután halvány 22 fokos halót, majd igen feltűnő V alakú felső érintő ívet fotózott ezen a napon immáron alkonyatkor, a napot egy nagy gomolyfelhő fedte el, amelyből kontrasztos Tyndall-sugár emelkedett az érintő ív mellett.

Szabó Szabolcs május 3-án délibábos-zöld fényes napnyugtát fotózott, miközben két repülőgép is extra napfoltokat hozott létre

Kósa-Kiss Attila május utolsó napját is halókban gyönyörködve töltötte: rendkívül fényes, színes felső érintőt látott, megjegyezve, hogy „a fonalas pehelyfelhőzet, a Cirrus fibratus nagyon vékony, helyenként alig látszik, csak a haló jelöli ki a helyét”, halványan, de színesen a 22 fokos haló is megjelent, később pedig az alsó érintő ív, szintén igen fényes, színgazdag formában ékítette az eget.

A halókon kívül érkezett még Hegyi Imrétől egy altocumulus pamacsok közt legyezőként felfelé törő krepuszkuláris sugarakról készült gyönyörű fotó május 21-én, valamint Rosenberg Róberttől egy szép Tyndall-sugaras kép, amelyet 28-án örökített meg. Bíró Zsófia 29-én alkonyat után a horizont felett sávokban elhelyezkedő felhőkre biborszínbelen vetülő szagatott krepuszkuláris sugarakat fotózott.

A rovat első részében szó esett az antikrepuszkuláris sugarakról is. Keszthelyi Sándor és Sragner Márta éppen egy ilyen esemény szemtanúi voltak 25-én úton hazafelé Pécsre. Azért, hogy jobban értsük, micsoda élmény egy ilyen jelenség megpillantása, következzenek beszámolójuk! „10 km-re Pécs-től 19:58 NYISZ-kor a Nappal ellentétesen a horizont alól sugarak tűntek elő, először 2–3, majd szaporodtak egészen 8–9 sugárig. A szürkés, barnás, sötétkék nyalábok a horizont felett legyezőszerűen szétnyíltak legalább 20–30 fok magasságra. A horizont alatt egy pontban, a Nappal ellentétesen összetartottak, a találkozási (antiszoláris) pont még néhány fokkal a látóhatár alatt lehetett. Azaz az antikrepuszkuláris sugarakat láttuk, és mivel éppen a haladási irányunkban volt a jelenség, gyönyörködhettünk erős, határozott és változatos látványukban. 20:01-től a jelenséget tetézte, hogy az antiszoláris pontból szétnyíló antikrepuszkuláris sugarak mellett jobbra megjelent a szivárvány. Igaz csak egy kis darabja a horizontból kinőve. Csak 4–5 fokos függőleges alsó szakasz látszott, de fényesen, erősen, színesen. Ugyanez jelent meg balra is, picivel gyengébb változatban. Az antikrepuszkuláris sugarak látványa is ritka, mi magunk életünkben 2–3 esetben láttuk tudatosan. Ilyet viszont még sosem láttunk, hogy ez – az önmagában is ritka tünemény – még szivárvánnyal is kiegészüljön! Aztán 20:05-re a szivárványokat nem láthattuk többé. Az antikrepuszkuláris sugarak még gyengülve, erősödve, szélesedve, vörösödve 20:18-ig láthatóak voltak. (Az elméleti

napnyugta Pécsen ezen az estén 20:24-kor volt.)

Szerencsére a hó végén bekövetkezett együttállásokról is készültek megfigyelések, habár az ekkorra igencsak csapadékosra fordult időjárás nagyon nem kedvezett, szerencsés észlelőink, Soponyai György és Hadházi Csaba megörökítették a bolygók égi táncát. Hadházi Csaba május 11-én és 12-én a felhők közt bujkáló, földfényvel ékes holdsarlót és a vele együttállásban lévő Jupitert örökítette meg. Május 20-án a Jupiter és a Vénusz kettősét Csaba a napnyugta után látható krepuszkuláris sugarakkal együtt fotózta. 25-én és 26-án Soponyai György készített képeket a Jupiter–Vénusz–Merkúr háromszögéről. A felvételek érdekessége, hogy megmutatták, egyetlen nap alatt is mennyire el tudnak mozdulni egymáshoz képest a bolygók! A 26-i háromszöget Csuti István maglódi észlelőnk is megörökítette. Május 28-án ismét Hadházi Csabának kedvezett a derült alkonyi ég, így nála egy még elnyúltabb háromszög állt össze a bolygótró.

A rovat végére ismét egy kis kesergőt tűznék. Nagyszerű dolog az internet és a különféle közösségi, szakmai oldalak. Jó dolog, ha ezen helyeken egymásnak meg tudjuk mutatni, mit is észleltünk. Azonban rendkívül helytelennek érzem, hogy a számtalan kiváló fotóból nem kap a rovat, talán az észlelők magától értetődőnek könyvelik el, hogy egy internetre ide-oda felrakott kép egyáltalán automatikusan a rovatvezetőnél is landol... Így lenne ez, ha az MCSE észlelési adatbázisába (<http://mpt.dyndns.info/main.php>) kerülnének fel a képek! Sajnos igen kevesen használják ki ezt a remek lehetőséget, pedig rendkívül egyszerű és kényelmes a használata. Kérem tehát a kedves észlelőket, hogy tegyék meg az utóknak azt az apró szívességet, hogy a látottakról beszámolnak, ha fotóztak, akkor pedig vagy az adatbázisba töltik, vagy emailen küldik el a rovat számára az észleléseket. Ezúton is köszönöm!

Landy-Gyebnár Mónika